

ROZDZIAŁ

II

OJCZYZNA I MAŁA OJCZYZNA

1 Polska – nasza ojczyzna

► W wielu salach szkolnych znajduje się polskie godło. Opisz jego wygląd.

■ POLSKA

Naszą ojczyzną jest **Rzeczpospolita Polska**. Słowo „ojczyzna” oznacza dosłownie ziemię ojców, czyli kraj rodzinny. Tu się urodziliśmy i tu mieszkamy. Tu żyli nasi przodkowie i tu będą mieszkać przyszłe pokolenia. Wszyscy jesteśmy Polakami. Mówimy po polsku. Oprócz języka łączy nas także przeszłość, obyczaje i kultura. Wszyscy Polacy tworzą wielką wspólnotę zwaną **narodem**. Naród polski to także Polacy mieszkający za granicą.

W życiu bardzo ważna jest też mała ojczyzna, czyli najbliższa okolica, miejsce, w którym żyjesz i które dobrze znasz.

Polska

ZADANIE:

Odszukaj na mapie swoją miejscowość lub miasto, obok którego ona leży.

■ SYMBOLE NARODOWE

Każdy naród posiada swoje symbole wyróżniające go spośród innych narodów. Najczęściej są one związane z historią kraju, z ważnymi momentami jego dziejów.

Symbolami Polaków są:

- godło państwowe – biały orzeł w złotej koronie na czerwonym tle,

- hymn państwowy – „Mazurek Dąbrowskiego”,
- barwy narodowe – biel i czerwień.

■ GODŁO PAŃSTWOWE

Spośród polskich symboli narodowych najstarsze jest **godło**. Przedstawia ono białego orła w złotej koronie, ze złotymi szponami i dziobem, na czerwonym polu. Początkowo był to znak herbowy książąt piastowskich. Za godło narodowe był uznawany już w XIV wieku, za panowania królów polskich: Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego.

■ HYMN

Do symboli narodowych zaliczamy także **hymn**. Hymn państwowy to uroczysta pieśń, najczęściej o treści patriotycznej. Wykonywana jest przy ważnych, oficjalnych okazjach i podczas uroczystych wydarzeń dla narodu i państwa. Obecny nasz hymn nosi tytuł „Mazurek Dąbrowskiego”. Powstał pod koniec XVIII w. we Włoszech. Autorem tekstu do muzyki ludowej jest Józef Wybicki. Przez wiele lat pieśń ta nosiła tytuł „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”, była bowiem napisana dla legionistów walczących o odzyskanie niepodległości Polski u boku Napoleona Bonapartego właśnie we Włoszech (Napoleon był cesarzem Francuzów; jednym z najwybitniejszych wodzów świata). Wybicki dedykował tę pieśń dowódcy legionistów Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu.

■ BARWYNARODOWE

Obowiązujące współcześnie **barwy narodowe** są oparte na kolorach godła, czyli bieli i czerwieni. Wywodzą się one z czasów powstania listopadowego (1830–1831). Wtedy to Rząd Narodowy wydał w tej sprawie zarządzenie następującej treści:

„**art. 1.** Kokardę narodową stanowić będą kolory herbu Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, to jest kolor biały z czerwonym.”

I Według historycznych dokumentów orzeł biały jest polskim godłem od czasów piastowskich. W ciągu wieków wygląd godła ulegał zmianom, lecz zawsze był w nim biały orzeł

I Orzeł biały za rządów Władysława Łokietka w XIV w. stał się oficjalnym godłem państwa

II Godło z czasów panowania dynastii Jagiellonów

III Współczesny wizerunek orła białego ze złotą koroną umieszczony w czerwonym polu tarczy

MAZUREK DĄBROWSKIEGO

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

2 Barwy Rzeczypospolitej Polskiej to kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego

ZADANIE:

Przeczytaj tekst, wymień postaci historyczne, o których jest w tekście mowa. Jedną z nich wybierz i ustal, kim była i z czego zasłynęła.

3 Tekst hymnu polskiego (fragment)

4 Podczas uroczystości państwowych od kilku lat, poza flagą biało-czerwoną, wieszają się niebieską flagę z gwiazdami ułożonymi w krąg. Jest to flaga Unii Europejskiej, gdyż od 2004 roku Polska jest członkiem tej organizacji zrzeszającej wiele krajów europejskich. Państwa należące do Unii Europejskiej współpracują ze sobą w wielu dziedzinach, ale wszystkie zachowują niezależność

Symbole narodowe towarzyszą nam przy różnych okazjach – podczas świąt państwowych, oficjalnych podróży zagranicznych, ważnych zawodów sportowych oraz wtedy, gdy nasz kraj odwiedza szczególny gość z zagranicy. Wówczas na maszt jest wciągana flaga oraz jest grany hymn państwowy. Na co dzień najczęściej towarzyszy nam godło, które umieszczone jest w widocznym miejscu wielu instytucji państwowych, np. urzędów, szkół.

Symbolom narodowym, zarówno własnym, jak i innych narodów, należy okazywać szacunek. W czasie wykonywania i odtwarzania hymnu należy wstać i przyjmując postawę wyrażającą szacunek, zachować powagę i spokój. Niszczenie i znieważanie symboli narodowych jest prawnie zakazane.

TO JEST WAŻNE

- Naszą ojczyzną jest Rzeczpospolita Polska.
- Symbole narodowe Polaków to: barwy narodowe – biel i czerwień, godło państwowe – biały orzeł w złotej koronie na czerwonym tle i hymn narodowy – „Mazurek Dąbrowskiego”.
- Do symboli narodowych własnych i innych narodów należy odnosić się z szacunkiem.

SPRAWDŹ SIĘ

1. Dosłowny sens słowa „ojczyzna” to
 - A. ziemia dziedziczona.
 - B. kraina geograficzna.
 - C. ziemia ojców.
 - D. województwo.
2. Autorem tekstu hymnu polskiego jest
 - A. Jan Henryk Dąbrowski.
 - B. Józef Wybicki .
 - C. Napoleon Bonaparte.
 - D. Kazimierz Wielki.
3. Wymień polskie symbole narodowe.
4. Opisz w zeszycie, jak powinno się zachowywać wobec symboli narodowych.

2 Stolice Polski

► *Wyjaśnij, jak rozumiesz słowo „stolica”.*

■ STOLICA

Stolicą nazywamy miasto danego państwa, w którym mieści się siedziba jego władz. W stolicy urzęduje głowa państwa i rząd, są tu placówki dyplomatyczne i biura organizacji międzynarodowych. Stolicę Polski zmieniano trzykrotnie. Powszechnie przyjmuje się, że pierwszą siedzibą władców Polski było Gniezno, później tę rolę przejął Kraków, a następnie Warszawa.

■ PIERWSZA SIEDZIBA – GNIEZNO

Początkowo władcy Polski nie posiadali jednej siedziby, gdyż zwykle podróżowali po kraju. Od X wieku najczęściej zatrzymywali się w Gnieźnie, które z czasem zostało pierwszą rezydencją władców Polski. Tu najczęściej przebywali Mieszko I i Bolesław Chrobry – władcy z dynastii Piastów, tu w 1000 roku odbył się zjazd gnieźnieński. W Gnieźnie Bolesław Chrobry został koronowany na króla Polski w 1025 roku.

W Gnieźnie możesz zwiedzić:

- **katedrę**, w której znajdują się Drzwi Gnieźnieńskie (zobacz str. 69). Na drzwiach przedstawione są sceny z życia biskupa Wojciecha – pierwszego polskiego świętego. Biskup Wojciech został zamordowany przez pogan. Jego zwłoki wykupił król Bolesław Chrobry, płacąc tyle złota, ile ważyło ciało.

1 Katedra w Gnieźnie zbudowana w X wieku

■ KRAKÓW STOLICĄ PAŃSTWA POLSKIEGO

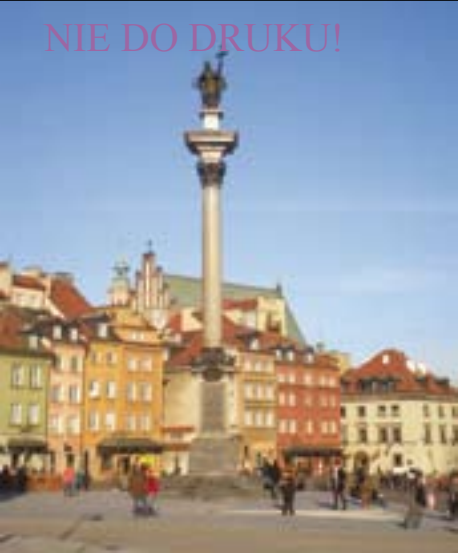
W połowie XI wieku Gniezno zostało zniszczone i nie mogło dłużej pełnić roli głównego miasta, dlatego ówczesny władca Polski, książę Kazimierz, uczynił Kraków nową stolicą państwa. Rezydencję władców wzniesiono na Wawelu, skalistym wzgórzu nad Wisłą. Przez wiele wieków Wawel był siedzibą królów Polski. Obecnie na Wawelu mieści się muzeum. W Krakowie powstała pierwsza w Polsce wyższa uczelnia – Akademia Krakowska, którą założył Kazimierz Wielki w 1364 roku. Akademię z czasem zaczęto nazywać Uniwersytetem Jagiellońskim, na cześć królowej Jadwigi i króla Władysława Jagiełły, którzy pod koniec XIV wieku odnowili uczelnię. Kraków pewnie długo jeszcze pozostałby stolicą, gdyby nie wielki pożar Wawelu.

3 Wawel

W Krakowie możesz zwiedzić:

- **Wawel** – zamek królewski, dawną siedzibę władców Polski, która swą świetność zawdzięczała dynastii Jagiellonów;
- **kościół Mariacki** – ze słynnym ołtarzem Wita Stwosza; z wieży tego kościoła każdego dnia w południe grany jest hejnał;
- **Kazimierz** – dawną dzielnicę żydowską;
- **Stare Miasto** – a na nim rynek, ratusz oraz Sukiennice.

4 *Kolumna Zygmunta*

5 *Łazienki Królewskie*

■ WARSZAWA I JEJ ROLA

Wielki pożar Wawelu spowodował, że w roku 1596 Zygmunt III Waza, ówczesny król Polski, na nową siedzibę wybrał Warszawę, gdyż leżała ona w centrum kraju. Od tego momentu Warszawa stała się faktycznym ośrodkiem władzy państwowej i rezydencją królewską. Po odrodzeniu państwa polskiego w 1918 roku Warszawa została stolicą i funkcję tę pełni do dziś.

Warszawa to największe miasto w Polsce, liczące ponad półtora miliona mieszkańców. W stolicy mają swoje siedziby najwyższe władze państwa: rząd, sejm i senat, prezydent Polski, a także instytuty naukowe i wyższe uczelnie. Tu odbywają się ważne międzynarodowe konferencje i spotkania. Wiele instytucji handlowych i przemysłowych oraz banków ma w stolicy swoje centralne siedziby. Zabytki, muzea, teatry oraz odbywające się wystawy sprawiają, że do Warszawy stale przyjeżdża wielu turystów.

W Warszawie możesz zobaczyć:

- **kolumnę Zygmunta** – pomnik króla Zygmunta III Wazy wzniesiony z inicjatywy jego syna Władysława IV, który chciał w ten sposób upamiętnić ojca;
- **Zamek Królewski** – główną, obok Wawelu, rezydencją królewską w Polsce; po przeniesieniu stolicy do Warszawy został rozbudowany przez króla Zygmunta III Wazę;
- **Łazienki Królewskie** – zespół pałacowy zaprojektowany w XVIII w. W czasach króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w Pałacu na Wodzie odbywały się słynne obiady czwartkowe, czyli spotkania króla z wybitnymi literatami i myślicielami, podczas których omawiano ważne dla kraju sprawy.

TO JEST WAŻNE

- Stolica to główne miasto w kraju. W stolicy mieści się siedziba władz państwowych.
- Stolicami Polski były Gniezno i Kraków.
- Obecną stolicą Rzeczypospolitej Polskiej jest Warszawa.

SPRAWDŹ SIĘ

1. W Krakowie zobaczysz
 - A. Wilanów.
 - B. Łazienki Królewskie.
 - C. Wawel.
 - D. Drzwi Gnieźnieńskie.
2. Stolicę do Warszawy przeniósł
 - A. Bolesław Krzywousty.
 - B. Zygmunt III Waza.
 - C. Stanisław August Poniatowski.
 - D. Jan III Sobieski.
3. Rozpoznaj na ilustracjach zabytki. W których miastach można je zobaczyć?

A

B

C

4. Wyjaśnij, jaką funkcję w państwie pełni stolica.
5. Wymień i wskaż na mapie miasta, które były kolejnymi stolicami Polski.

3 Mała ojczyzna

► Wyjaśnij pojęcie „ojczyzna”.

■ CO TO JEST MAŁA OJCZYZNA?

Znasz już znaczenie słowa „ojczyzna”. Wiesz, że to kraj twojego urodzenia i miejsce pochodzenia twoich przodków. Pod pojęciem „mała ojczyzna” kryje się natomiast określenie twojej najbliższej okolicy, tego miejsca, z którym czujesz więź. To miejscowość, w której dorastasz, twój rodzinny dom, twoje podwórko, przedszkole, szkoła. Tak pisał na ten temat poeta Tadeusz Różewicz:

„Ojczyzna to kraj dzieciństwa, miejsce urodzenia to jest ta mała najbliższa ojczyzna...”

■ REGIONY POLSKI

Polska jest podzielona na regiony geograficzno-historyczne. Ukształtowały się one przed wiekami, a ich współczesne nazwy nawiązują do nazw plemion zamieszkujących kiedyś ten obszar. Na przykład nazwę Śląskowi dało plemię Słężan, zamieszkujące okolice góry Słęzy. Do głównych regionów Polski należą: **Wielkopolska**, **Śląsk**, **Małopolska**, **Pomorze**, **Podlasie**, **Mazowsze**, **Mazury** i **Warmia**.

Geograficzno-historyczne regiony Polski

— granice sześciu głównych regionów Polski

tradycyjny strój ludowy

ZADANIE:

Wskaż na mapie i nazwij region, w którym mieszkasz.

W wyniku zróżnicowanych warunków naturalnych regiony zyskały odrębność gospodarczą, a nawet kulturową. Na Śląsku, gdzie istnieją bogate złoża węgla kamiennego, powstały kopalnie, huty i fabryki. Na Mazurach słynących z pięknych jezior i lasów ludność utrzymuje się z turystyki. Na Pomorzu z kolei znaczna część ludności żyje z rybołówstwa i handlu.

■ HISTORIA TWOJEJ MIEJSCOWOŚCI

Każda miejscowość ma swoją historię. Ma swoich założycieli, najstarsze budynki i lokalne tradycje, powstałe o niej opowieści. Wszystkie polskie miasta mają swoje herby, a niektóre nawet hejnały grane przy ważnych okazjach. Najbardziej znany jest hejnał Krakowa, regularnie grany z wieży kościoła Mariackiego. Aby poznać historię swojej miejscowości, można sięgnąć do różnych źródeł historycznych, które mogą nam coś o niej powiedzieć. Ciekawe informacje można też znaleźć w przewodnikach turystycznych i na stronach internetowych poświęconych poszczególnym miejscowościom i ich historii.

Czasami historycy lub amatorzy lubiący historię zbierają informacje z różnych źródeł i spisują dzieje swojej miejscowości. Takie książki nazywamy **monografiami**. Być może twoja miejscowość również posiada monografię.

Lublin znajduje się w środkowo-wschodniej części Polski. Było to miejsce wielu ważnych dla Polski historycznych wydarzeń, o których będziecie się uczyć na lekcjach historii. Dziś Lublin to ważny ośrodek naukowy i kulturalny. Znajdują się tu dwa niezwykle zasłużone dla nauki polskiej uniwersytety: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (czytaj: kiri) i Katolicki Uniwersytet Lubelski.

W Lublinie można zobaczyć między innymi:

- **Bramę Krakowską**, czyli bramę wjazdową na Stare Miasto z XIV wieku;
- **zamek** z kaplicą św. Trójcy, który został zbudowany w XII wieku, a następnie wielokrotnie przebudowywany. Kaplica zamkowa została wybudowana w XIV wieku na polecenie

1 Zamek królewski w Lublinie

NIE DO DRUKU!

polskiego króla – Kazimierza Wielkiego;

- **kościół św. Mikołaja** na Czwartku, który według tradycji jest najstarszym kościołem w Lublinie, założonym przez Mieszka I;
- **kościół Brygidek**, wzniesiony z polecenia króla Władysława Jagiełły w XV wieku.

Poznań to jedno z najstarszych polskich miast. Jest stolicą Wielkopolski. Poznań odegrał bardzo ważną rolę w początkach państwa polskiego. Był jedną z siedzib pierwszych polskich władców. Na przestrzeni wieków – również wtedy, gdy Polska była pod zaborami – Poznań był prężnym ośrodkiem gospodarczym i kulturalnym.

W Poznaniu możesz zwiedzić:

- **ratusz** – pomnik architektury renesansowej, najlepiej zachowaną nowożytną siedzibę władz miejskich na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej;
- **katedrę Świętych Apostołów Piotra i Pawła** – gotycką świątynię wzniesioną w miejscu, gdzie pierwotnie stała pierwsza polska katedra;
- **Bibliotekę Raczyńskich** – najstarszy w Polsce gmach budowany z przeznaczeniem na bibliotekę publiczną, ufundowany przez rodzinę Raczyńskich w XIX wieku;
- **Farę Poznańską** – kościół pod wezwaniem św. Matki Bożej Nieustającej Pomocy, św. Marii Magdaleny i św. Stanisława Biskupa.

2 Ratusz w Poznaniu

Gdańsk ma tysiącletnią historię. Przez wiele wieków miasto to cieszyło się specjalnymi przywilejami: było własną monetą, miało prawo swobodnego handlu. Swoje bogactwo i powodzenie Gdańsk zawdzięczał nadmorskiemu położeniu u ujścia Wisły do morza.

W Gdańsku możesz zwiedzić:

- **trakt Długi Targ**, a na nim Dwór Artusa i fontannę Neptuna;
- **Bramę Żuraw** – dawny magazyn zboża nad rzeką

3 Fontanna Neptuna w Gdańsku

- Motławą, zbudowany w XV wieku;
- **Westerplatte** – dawną bazę transportową, której obrońcy we wrześniu 1939 roku stawiali opór wojskom Hitlera nie przez 12 godzin, jak przewidywano, ale aż przez siedem dni;
 - **pomnik Trzech Krzyży**, upamiętniający wydarzenia z 1970 roku.
- Obecnie Gdańsk wraz z Gdynią i Sopotem tworzy system miejski zwany Trójmiastem.

Wrocław leży na szlaku handlowym łączącym zachodnią część Europy ze wschodnią. Pierwsza wzmianka o Wrocławiu pojawiła się w dokumentach z roku 1000 przy okazji założenia w nim biskupstwa. Od tego roku datuje się historię miasta. Losy Wrocławia należą do barwniejszych historii polskich miast. Najpierw Wrocław należał do Polski, później – do Czech i Niemiec. W 1945 roku ponownie znalazł się w granicach państwa polskiego.

We Wrocławiu możesz zwiedzić:

- **rynek** – część dawnego miasta z przepięknym gotyckim ratuszem;
- **Ostrów Tumski**, a na nim katedrę pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela;
- **Halę Stulecia** – zbudowaną w 1913 roku, najnowocześniejszą w tym czasie halę świata;
- **Uniwersytet Wrocławski** z barokową Aulą Leopoldina;
- **Ogród Zoologiczny** z Afrykarium – najstarszy w Polsce, założony w 1865 roku.

4 Katedra pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu

TO JEST WAŻNE

- Mała ojczyzna to miejsce twojego urodzenia i twoja najbliższa okolica, z którą czujesz więź.
- Historię swojej małej ojczyzny najlepiej poznawać na podstawie źródeł historycznych, takich jak: lokalne gazety, dokumenty władz lokalnych, wspomnienia najstarszych mieszkańców, kroniki szkolne, Internet itp.
- Polska podzielona jest na regiony geograficzno-historyczne.

SPRAWDŹ SIĘ

1. Połącz w pary miasto z regionem.
 - A. Wrocław
 - B. Poznań
 - C. Gdańsk
 - D. Kraków
 1. Wielkopolska
 2. Śląsk
 3. Małopolska
 4. Pomorze
2. Westerplatte znajduje się w
 - A. Kaliszu.
 - B. Gdańsku.
 - C. Wrocławiu.
 - D. Poznaniu.
3. Odszukaj w swoim regionie osobę, która w przeszłości zasłużyła się czymś dla małej ojczyzny. Przygotuj informacje o tej osobie w formie notatki.
4. Ustal jakieś ważne dla twojego regionu wydarzenie historyczne. Zbierz jak najwięcej informacji i opisz je w formie zapisu kronikarskiego.
5. Wzorując się na opisach najstarszych miast polskich, przedstaw w podobny sposób swoją miejscowość.

4 Święta narodowe

▶ *Przypomnij obchody któregoś ze świąt narodowych. Co działo się w tym czasie w twojej miejscowości?*

■ CO TO SĄ ŚWIĘTA NARODOWE?

Każdy naród obchodzi swoje **święta narodowe**, które nawiązują do istotnych, przełomowych momentów z jego dziejów. Stanowią one okazję do przypomnienia najważniejszych wydarzeń historycznych i bohaterów narodowych. Urzędy państwowe i inne publiczne budynki są w dniu święta ozdobione flagami w barwach państwowych. Radio i telewizja nadają audycje o tematyce patriotycznej. W miejscach pamięci narodowej, na przykład przy grobach bohaterów narodowych, stoją warty honorowe.

W Polsce obchodzimy:

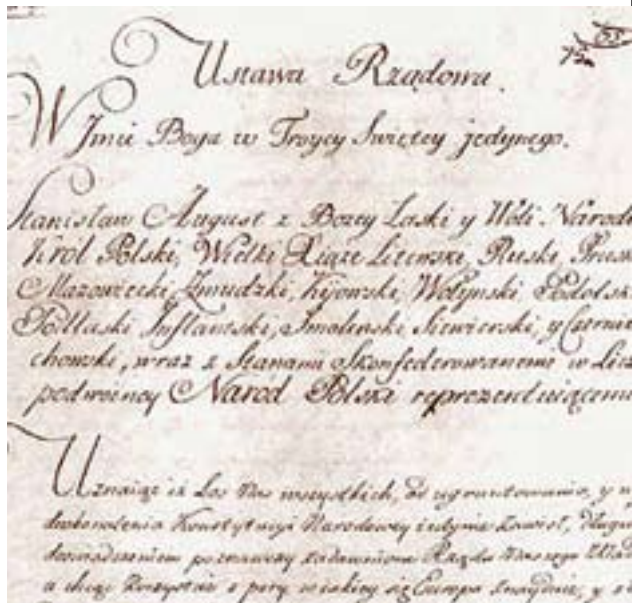
- **Święto Konstytucji 3 maja,**
- **Święto Niepodległości,**
- **Święto Wojska Polskiego.**

■ ŚWIĘTO KONSTYTUCJI 3 MAJA

Święto konstytucji majowej zostało ustanowione na pamiątkę pierwszej polskiej konstytucji, uchwalonej 3 maja 1791 roku. Konstytucja to najważniejsze prawo w państwie.

Polska była pierwszym krajem w Europie, a drugim na świecie, który wydał własną konstytucję. Uchwalono ją podczas Sejmu Czteroletniego (1788–1792), który miał na celu naprawę państwa. Projekty ustawy zasadniczej przygotowała grupa patriotów. Konstytucję poparł król Stanisław August Poniatowski, zwolennik reform.

Konstytucja 3 maja jest uważana za jedną z najbardziej nowoczesnych ustaw państwowych uchwalonych w XVIII stuleciu. Była świadectwem tego, że Polacy sami próbowali znaleźć siły na naprawę kraju.

1 Fragment rękopisu konstytucji 3 maja 1791 r.

Jej twórcy zaproponowali nowe zasady rządzenia w państwie. Konstytucja pozostała w świadomości narodu jako ważny element polskiej tradycji.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości (w 1918 roku) sejm ustanowił dzień **3 maja** świętem narodowym. Do tradycji tej powrócono także po 1989 roku.

2 Najważniejsze uroczystości państwowe zwykle odbywają się w Warszawie na placu Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza

■ ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI

11 listopada 1918 roku był dniem zakończenia pierwszej wojny światowej i jednocześnie dniem, w którym Polska po 123 latach zaborów odzyskała niepodległość. Nic więc dziwnego, że właśnie 11 listopada obchodzone jest najważniejsze polskie święto narodowe – Święto Niepodległości. Obchodzone jest ono w całym kraju, lecz najważniejsze uroczystości odbywają się w Warszawie na placu Józefa Piłsudskiego, przed Grobem Nieznanego Żołnierza.

Niepodległość stanowi dla każdego narodu jedną z najcenniejszych wartości.

3 Pododdziały reprezentacyjne Wojska Polskiego biorące udział w obchodach Święta Niepodległości

Rozumiemy ją jako niezależność narodu (lub państwa) od innych narodów (lub państw).

■ ŚWIĘTO WOJSKA POLSKIEGO

Wojsko to siły zbrojne państwa, zapewniające krajowi bezpieczeństwo. Polskie wojsko broniło kraju od początku jego istnienia i wielokrotnie dawało dowody wielkiego męstwa.

4 *Każdego roku 15 sierpnia najwyższe władze państwowe biorą udział w uroczystościach z okazji Święta Wojska Polskiego*

Naród ma powody, aby okazywać wdzięczność i szacunek polskiemu wojsku. Na dzień obchodów Święta Wojska Polskiego wybrano datę bitwy, która była momentem przełomowym w dziejach Polski i Europy. Tym dniem jest

5 *Co roku 11 listopada we Wrocławiu organizowana jest „Radosna Parada Niepodległości”, w której biorą udział uczniowie wrocławskich szkół*

NIE DO DRUKU!

15 sierpnia – data bitwy z Rosjanami, do której doszło na przedpolach Warszawy w 1920 roku.

Każdego roku 15 sierpnia przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie odbywa się honorowa zmiana warty z udziałem najwyższych władz państwowych. W wielu miastach organizowane są parady wojskowe, koncerty, pikniki i pokazy umiejętności różnych formacji wojskowych.

TO JEST WAŻNE

- W Polsce obchodzimy święta narodowe na pamiątkę ważnych wydarzeń związanych z naszą historią.
- Na pamiątkę pierwszej polskiej konstytucji, uchwalonej 3 maja 1791 roku, obchodzimy święto narodowe.
- 11 listopada obchodzimy Święto Niepodległości dla upamiętnienia odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku po 123 latach zaborów.
- 15 sierpnia obchodzimy Święto Wojska Polskiego.

SPRAWDŹ SIĘ

1. Do świąt narodowych nie zalicza się uroczystości organizowanych
 - A. 15 sierpnia.
 - B. 3 maja.
 - C. 1 listopada.
 - D. 11 listopada.
2. Święto Konstytucji 3 maja obchodzimy na pamiątkę
 - A. uchwalenia nowego prawa przez Sejm Czteroletni.
 - B. zakończenia pierwszej wojny światowej.
 - C. objęcia władzy przez dynastię Piastów.
 - D. zwycięstwa na Rosjanami pod Warszawą.
3. Opisz, jakie uroczystości odbywają się w czasie obchodów świąt narodowych.
4. Narysuj plakat zachęcający do udziału w uroczystościach jednego ze świąt narodowych.

5 Patriotyzm – miłość do ojczyzny

► Podaj cztery skojarzenia ze słowem „ojczyzna”.

■ CO TO JEST PATRIOTYZM?

Patriotyzm (od łacińskiego słowa „patria”, czyli ojczyzna) to postawa szacunku i przywiązania do własnego kraju. Patriota to człowiek, który kocha swój kraj i naród. Dla dobra ojczyzny jest gotów do największych poświęceń. W razie potrzeby staje w jej obronie, szanuje symbole narodowe, interesuje się przeszłością swojego kraju i kultywuje narodowe tradycje.

Dawniej, w czasach wojen, okupacji czy zaborów, polscy patrioci walczyli z wrogami naszego kraju, bronili języka, kultury i tradycji, często poświęcając własne życie.

Dziś od patrioty nie wymaga się takiego bohaterstwa. Polska jest kra-

Przykłady bohaterskich postaw w różnych epokach historycznych

XIV–XV wiek

Zawisza Czarny z Garbowa

to najsynniejszy rycerz uczestniczący w bitwie pod Grunwaldem w 1410 roku. Dla współczesnych sobie i następnym pokoleń uosabiał cnoty rycerskie: męstwo, prawdomówność, waleczność i wierność. Jest bohaterem powiedzenia: „Polegać jak na Zawiszy”.

XVI–XVII wiek

Stanisław Żółkiewski

był hetmanem, uczestnikiem licznych wojen w pierwszej połowie XVII wieku. Do największych jego dokonań należy zwycięstwo pod Kłuszynem w 1610 roku, po którym zajął Moskwę i wziął do niewoli rosyjskiego cara. Dowody bohaterstwa dał też w swojej ostatniej bitwie, stoczonej z Turkami pod Cecorą. Zginął z rąk Turków na polu walki.

jem niepodległym. Nie oznacza to jednak, że patriotyzm jest obecnie niepotrzebny. Wszyscy powinniśmy troszczyć się o przyszłość ojczyzny. Starać się, aby ludzie w naszym kraju byli szczęśliwi, by szanowali polskie symbole narodowe, by za granicą dobrze mówiono o Polakach. Każdy z nas, kto tak właśnie postępuje, daje wyraz swojemu patriotyzmowi.

Współczesny młody człowiek ma, wbrew pozorom, wiele okazji do okazywania swojej miłości do ojczystego kraju..

■ BOHATEROWIE NARODOWI

Wielu Polaków w przeszłości zasłużyło na miano patrioty: żołnierze, którzy narażali się dla kraju, wybitni myśliciele, poświęcający większość swego życia sprawom społecznym, a także politycy, walczący o należne Polsce miejsce w Europie. Patriotami byli też lekarze, nauczyciele i chłopi, którzy codzienną pracą potwierdzali swoje przywiązanie do naszego narodu w okresie zaborów.

XIX wiek

Emilia Plater

żyła w XIX wieku. Brała czynny udział w powstaniu listopadowym. Stała się symbolem bohaterstwa kobiet walczących o niepodległość. Walcząc w męskim stroju, dowodziła oddziałami na Litwie. Zmarła z wycieńczenia w czasie przeprawy do Warszawy. Na jej mogile postawiono pomnik przedstawiający młodą kobietę w stroju pułkownika z szablą w dłoni.

XX wiek

Irena Sendler

w czasie II wojny światowej uratowała ok. 2500 żydowskich dzieci, wyprowadzając je z getta. Ich dane, zaszyfrowane i ukryte w słoikach, przetrwały wojnę. Aresztowana, uniknęła rozstrzelania dzięki wpłaconemu okupowi. W 2006 roku została nominowana do Pokojowej Nagrody Nobla. Odznaczona medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.

Najbardziej zasłużeni dla Polski ludzie, którzy wślawili się w historii niezwykłymi dokonaniem, to **bohaterowie narodowi**. Ich nazwiska znajdziemy w podręcznikach i encyklopediach. O ich czynach opowiadają pieśni patriotyczne, opisywani są też w utworach literackich czy uwieczniani na obrazach historycznych.

I Najwyższe polskie odznaczenia państwowe:

A Order Orła Białego – najstarsze i najwyższe odznaczenie państwowe Rzeczypospolitej Polskiej, nadawane za wybitne zasługi cywilne i wojskowe dla pożytku kraju

B Order Virtuti Militari – najwyższe polskie odznaczenie wojskowe, nadawane za wybitne zasługi bojowe. Jest najstarszym orderem wojskowym na świecie

TEKST ŹRÓDŁOWY

„Patriotyzm oznacza umiłowanie tego, co ojczyście: umiłowanie historii, tradycji, języka czy samego krajobrazu ojczyściego. Jest to miłość, która obejmuje również dzieła rodaków i owoce ich geniuszu. Próba dla tego umiłowania staje się każde zagrożenie tego dobra, jakim jest ojczyzna. Nasze dzieje uczą, że Polacy byli zawsze zdolni do wielkich ofiar dla zachowania tego dobra albo też dla jego odzyskania”.

Jan Paweł II

POLECENIE:

Wskaż w tekście, co św. Jan Paweł II nazywa patriotyzmem.

2 Do bohaterów narodowych zaliczany jest także hetman Stefan Czarniecki, uczestnik wojny polsko-szwedzkiej (1655-1660) uwieczniony na obrazie Juliusza Kossaka

TO JEST WAŻNE

- Patriotyzm to postawa przywiązania do własnego kraju i szacunku dla niego.
- Osoby, które poświęciły swoje życie dla ojczyzny, często określa się mianem bohaterów narodowych.
- Współcześnie również można dawać dowody swojej miłości do ojczyzny.

SPRAWDŹ SIĘ

1. Połącz nazwiska bohaterów narodowych z wiekiem, w którym żyli.

Stanisław Żółkiewski	XX w.
Zawisza Czarny	XIX w.
Emilia Plater	XV w.
Irena Sendler	XVI w.

2. Słowo „patriotyzm” pochodzi od łacińskiego słowa „patria” oznaczającego

A. naród.	C. ojca.
B. partię.	D. ojczyznę.

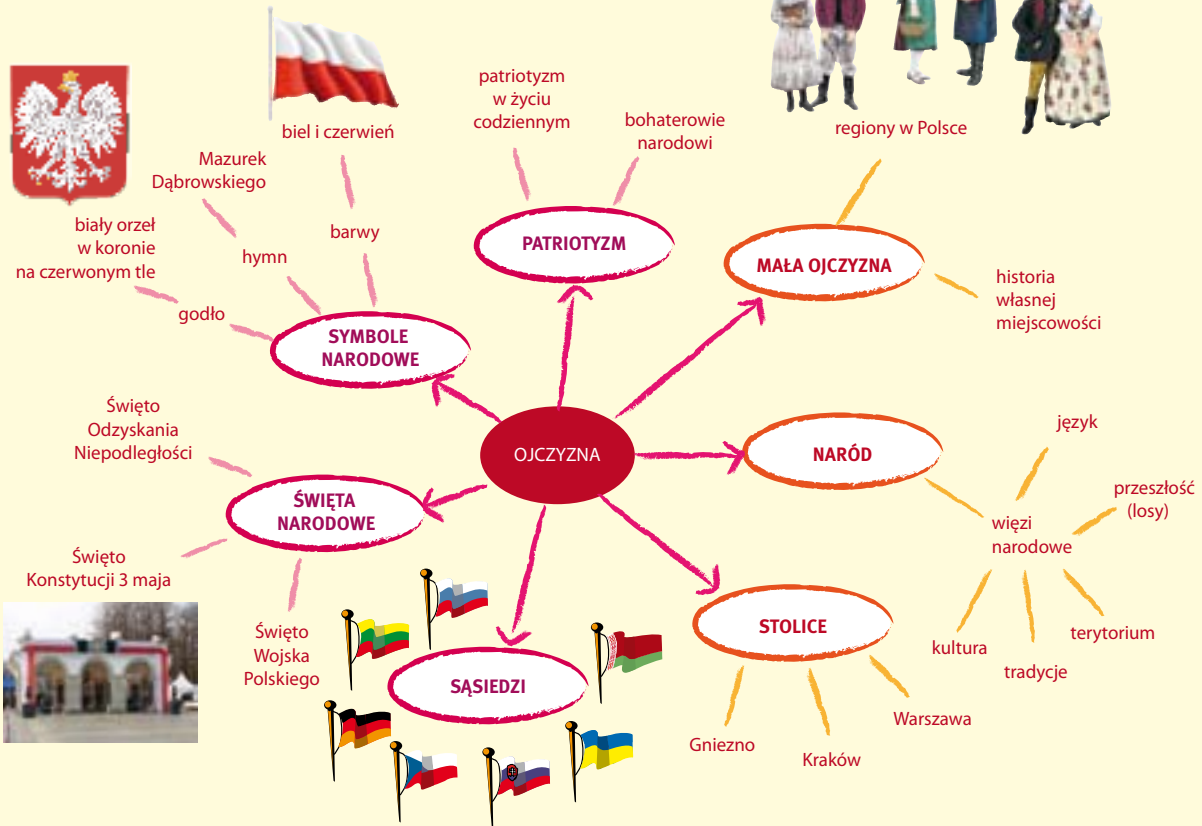
3. Opowiedz, jak współcześnie można dawać dowody swojej miłości do ojczyzny.

4. Wybierz jedną ze znanych ci postaci historycznych, którą uznajesz za bohatera narodowego. Wyszukaj informacje o niej i przygotuj prezentację w formie plakatu lub minialbumu.

6

Lekcja powtórzeniowa

PODSUMOWANIE

ZADANIA I PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

- Do sąsiadów Polski nie zalicza się
 - Rosji.
 - Czech.
 - Słowacji.
 - Węgier.
- Hymn Polski zaczyna się od słów
 - „Marsz, marsz, Dąbrowski...”.
 - „Mazurek Dąbrowskiego...”.
 - „Jeszcze Polska nie zginęła...”.
 - „Bogurodzica, dziewica...”.

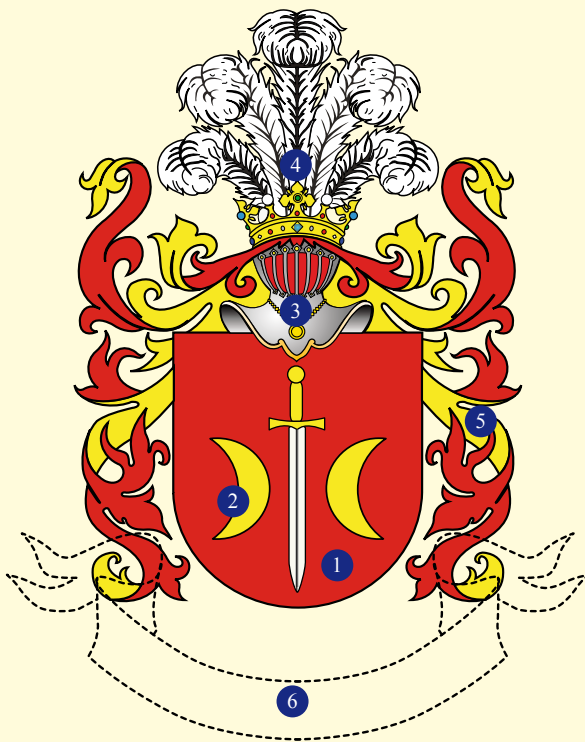
NIE DO DRUKU!

3. Wypisz w zeszyte polskie symbole narodowe. Przy każdym z nich napisz dwa zdania o ich wyglądzie lub pochodzeniu.
4. Zaprojektuj oś czasu i wpisz w odpowiednim miejscu kolejne stolice Polski.
5. Przerysuj tabelę do zeszytu i uzupełnij.

Nazwa święta narodowego	Data dzienna	Wydarzenie historyczne, z którym jest związane to święto

Dla dociekliwych

Każda większa miejscowość ma swój herb. Przez całe stulecia herby były głównym znakiem rozpoznawczym rycerzy, a z czasem szlachty. Między XIV a XVII wiekiem ustaliły się podstawowe zasady tworzenia herbu i jego części składowych. Współczesne herby miast i województw również powinny być zgodne z tymi zasadami. Dowiedz się, jaki jest herb miasta będącego stolicą województwa, w którym mieszkasz.

- 1 **tarcza** – tło herbu, stanowi pole herbu
- 2 **godło** – figura na tarczy herbowej
- 3 **hełm** – ma uzasadnienie w heraldyce, tylko jeśli występuje na nim klejnot
- 4 **klejnot** – najważniejszy po godle element herbu pełnego; często używany był np. na pieczęciach lub zwornikach zamiast podstawowej wersji herbu
- 5 **labry** – mają najczęściej dwa kolory: podbicie (spód) z reguły złote lub srebrne oraz lico (wierzch) w jednym z kolorów znajdujących się na herbie
- 6 **dewiza** (dodatkowo) – sentencja, myśl przewodnia umieszczana na wstędze pod tarczą, np.: „To mnie boli” (dewiza Zamojskich herbu Jelita, od legendy herbowej)